

xus non solum activus, et tenens se ex parte causæ, sed etiam extra causam receptus, nego; influxus saltem active ex parte causæ se tenens, licet non sit receptus extra causam, transeat. In creatione solum datur influxus activus et ex parte causæ se tenens, quia totum facit, et extra se nihil supponit ubi influxus aliquis subjectetur; terminus autem factus et productus non potest esse subjectum hujus influxus ut est in fieri, et ut productivus, sed solum ut supponit terminum existentem, et in facto esse, et tunc jam non datur actio in fieri, et in tendentia. In aliis autem actionibus præter creationem quia subjectum supponunt, aut terminum a quo positivum, circa quæ operantur, potest dari influxus, non solum ex parte causæ se tenens, sed extra causam receptus et influens. Unde inductio quæ in aliis actionibus et causis efficientibus fieri potest, insufficientis est, cum procedat in actionibus omnino dissimilibus, et opposito modo procedentibus, atque creatio quoad hanc partem, si quidem procedunt ex aliquo positivo, creatio vero ex nihilo, et sic inductio ex illis actionibus nihil infert in ista, cum dissimiles sint. Ad id quod dicitur, hanc dependentiam non esse substantiam, sed viam ad illam, respondetur hanc dependentiam neque esse substantiam ipsam creatam, quia hæc est effectus, non actio, neque viam, et tendentiam ad ipsam, quia non habet ubi recipiatur antequam terminus sit in facto esse existens, et tunc non indiget actione tendente ad factum esse. Unde restat quod dependentia hæc sit relatio ipsa qua res in facto esse dependet a sua causa, a qua derivatur. Hæc autem derivatio non est aliquid extra Deum, et passive receptum in creatura, sed actualitas ipsa Dei infinita, quæ potest totum

ens producere, et consequenter sine aliquo medio producendi extra se posito, quia non est ubi ponatur, nec requiescat ubi pes ejus. Nec obstat quod omnis actio et tendentia, seu mutatio reducit ad genus sui termini, ut philosophus dicit in tertio physic. textu vii, et sic videtur quod creatio reduci debet ad genus substantiæ. Respondet enim S. Thomas q. iii de potentia, art. iii ad viii quod: « Motus reducit ad genus sui termini in quantum proceditur de potentia in actum: nam in ipso motu terminus motus est in potentia et potentia et actus reducuntur ad idem genus: in creatione autem non est exitus de potentia ad actum, et ideo non est simile. » Quæ ratio D. Thomæ adæquatissima est, et probat aperte creationem non esse medium ad producendam substantiam, quia hoc medium debet reduci ad aliquod genus ex suis extremis, vel ad agens a quo procedit, vel ad terminum quem causat. Ad agens non potest reduci, quia est aliquid creatum. Nec ad terminum, cum non se habeat ut processio de potentia ad actum, ratione cujus reducitur motus ad suum terminum, quia actus et potentia sunt in eodem genere.

Ad confirmationem respondetur, quod esse seu existentia in actu non est de essentia rei creatæ, sed accidentale prædicatum, et ipsum dependere in facto esse a Deo, etiam non est prædicatum essenziale, quia est relatio superaddita rei creatæ, et accidens illius, non prædicatum essenziale. Hinc tamen non deducitur quod creatio sit distincta a re creata, taliter quod se habeat ut quid prævium, et medium, seu via, qua tendatur ad ipsum terminum, ut fieri; ad factum esse, ut potentia ad actum propter rationem toties ponderatam. Ad id quod additur, dependentiam creaturæ esse variabilem

ipsa re eadem permanente, respondetur quod dependentia creaturæ a Deo in ratione entis, et ut habet esse ex influxu generalissimo Dei, tamquam a principio totius esse, nullo modo est variabilis, sed dependentiæ a causis particularibus variabiles sunt, sicut quod Deus conservet quantitatem media substantia cui inhæret vel lucem medio sole a quo diffunditur, hoc variari potest, quia sunt dependentiæ a causis particularibus particulari et limitato modo causantibus supra quas omnes est causa universalissima increata a qua res omnes profluunt secundum rationem totius esse, et ita potest seipso supplere omnem influxum et dependentiam a causa creatæ. Cæterum ipsa dependentia creaturæ a generalissimo influxu Dei, a quo conservatur in esse, et per cujus suspensionem potest res annihilari, hæc variari non potest, nisi annihilata creatura, quia est influxus respiciens indivisibiliter totum esse rei, et sic si tollatur, annihilatur creatura, non potest autem variari nisi tollatur, quia si variatur non permanet idem. Unde si Deus produceret se solo quantitatem sine subjecto, et postea uniret illam subjecto, non variaretur concursus universalis Dei conservantis, sed solum particulari causæ conservandam quantitatem de novo subjicit: cujus signum est, quia adhuc unitam subjecto Deus annihilare potest: annihilatio autem fit per suspensionem concursus dantis totum esse: ergo ille non variatur, sed perseverat, etiamsi uniat quantitas.

XXVII. Secundo arguitur: Quia relatio non est causalitas seu ratio agendi vel influxus causæ in effectum neque dependentia, quia relatio non est activa, sed pure respectiva, neque dependentem facit effectum a sua causa, sed supponit, quia in ipsa dependentia fundatur;

et iterum hæc relatio est posterior re creata, quia subjectatur in illa; dependentia autem, et emanatio a Deo est prior, quia est via ad terminum, et derivatio ejus a Deo: ergo non potest creatio ut emanatio, et dependentia rei creatæ a Deo consistere in relatione, quæ posterior est ipsa re emanante, et resultat posito fundamento, et termino, dependentia autem quæ est creatio non resultat ex fundamento, et termino, sed est via, et emanatio rei creatæ a suo principio: nec enim negandum est emanationem istam dari, quia res creatæ vere sunt emanatæ, et derivatæ a Deo: ergo datur vera emanatio: ergo prout emanatio est, via est, et ratio ut res emanatæ sint, hæc autem non est relatio, quæ fundatur in re jam facta, et emanata.

Confirmatur, quia actiones transeuntes non manent in agente, sed in passo, vel termino, qui est extra agens, ut docet philosophus ix met. textu xvi: ergo creatio cum ponat rem factam extra Deum vere in ipso termino existit sicut calefactio, quia est fluxus caloris ab igne, cum ipso calore identificatur: ergo etiam fluxus creaturæ a Deo cum re creata identificatur. Neque hoc obstat perfectioni divinæ, quia actio transiens non perficit agens, sed passum, vel terminum, et quidquid perfectionis in actione est, ab agente est: ergo non magis derogat perfectioni divinæ quod actio profluat a Deo, quam quod effectus. Et in ipsis instrumentis quæ a Deo moventur magis id patet, quia actio eorum est a Deo, et tamen est aliquid in instrumentis præter effectum ipsum causatum: ergo non repugnat dari actionem Dei ad extra, sicut et effectum. Hanc autem actionem esse transeuntem patet, quia non est actus immanens intellectus aut voluntatis, sed potentiæ executivæ ad extra, quæ transeunter operatur.

Respondetur concedendo quod relatio ista non est causalitas, neque emanatio, aut influxus Dei in creaturam, sed solum respicientia creaturæ factæ, et productæ, quæ respicit Deum per modum dependentis, et derivatæ ab ipso. Et cum dicitur quod supponit creaturam dependentem, et fundatur super dependentia, supponit dependentem ratione ipsius esse recepti, et participati a Deo, concedo; ratione alicujus influxus aut tendentiæ ex parte creaturæ se tenentis, qui sit influxus creatus, et fieri creatum, nego; sufficit enim ad creationem influxus activus ex parte Dei se tenens, non in creatura receptus, quia non est ubi recipiatur, cum totum faciat etiam ipsum subjectum: ex parte autem creaturæ sufficit quod ipsius esse, et totum ens sit acceptum, et derivatum ab isto influxu activo, tamquam effectus ejus, nec aliquid ex parte creaturæ est, quod effectus non sit, et res facta, non influxus, et fieri tendens ad factum esse. Quod autem dicitur relationem esse posteriorem creatura, fatemur, ut etiam fatetur D. Thomas in hac quæstione XLV, art. III ad III, et qu. III de potentia, art. III ad III. Et concedimus similiter quod talis relatio non est emanatio, seu dependentia a Deo per modum viæ, et tendentiæ, sed per modum respicientiæ, quæ res emanans respicit suum principium; nec datur alia emanatio per modum viæ, et tendentiæ antecedentis rem ipsam creatam, sed solum datur ipsum esse derivatum a Deo, cum inceptio, seu novitate essendi. Et cum additur, non posse negari hanc emanationem, quia datur res emanata, et derivata a Deo, respondetur dari quidem emanationem, et processionem creaturæ a Deo, sed non per modum tendentiæ alicujus, et viæ mediantis inter Deum ut principium, et rem proce-

dentem, quasi sit processio in fieri, et de potentia ad actum, sed per modum effectus in ratione entis, et in facto esse derivati, et dependentis ab activo influxu Dei, sine intervenitu alterius tendentiæ mediæ, sicut sine illa procedunt Personæ in Deo, et datur in eis emanatio, et processio. Solum autem ubi datur mutatio, datur ista tendentia mediæ, et fieri respectu rei factæ, quatenus datur subjectum tendens, seu transiens de uno extremo ad aliud: sine mutatione autem processio datur per immediatam derivationem, et dependentiam novi esse, et rei factæ a suo activo effluxu ex parte Dei se tenentis, ut ponderatum est. In Personis autem divinis datur processio, etiam sine dependentia, sed per communicationem ejusdem essentiæ.

XXVIII. Ad confirmationem respondetur actiones transeuntes, de quibus philosophus loquitur, et quas ipse agnovit, esse mutationes, non autem simplices dependentias, et receptiones ipsius esse a suo universalis principio; et hoc modo ponitur res creata extra Deum, non per aliquem fluxum medium inter principium a quo procedit, et rem procedentem; et ita in hoc non tenet exemplum de productione caloris per calefactionem, quia calefactio est alteratio, et mutatio, non processio totius esse. Et non dicimus quod derogat perfectioni divinæ ista actio pro ea parte, qua consideratur ut aliquid effectum, et derivatum a Deo, sicut causalitas, sed pro ea parte qua universalis effluxus est, totum faciens, et nihil supponens; et sic non habens ubi subjectetur extra Deum ad hoc ut faciat, et influat totum esse. Et ad id quod dicitur de instrumentis Dei, respondetur instrumenta recipere virtutem seu concursum Dei elevativum ad faciendum aliquid ultra id quod ex se pos-

sunt, sed non ad influendum sine actione immutativa, seu per actionem creativam, et ex nihilo, quia ad hoc non potest dari instrumentum, ut articulo quarto dicitur. Et sic non est simile de actione, seu concursu cum instrumentis, et de creatione. Quod vero insinuat de actione Dei transeunte, et non immanente, jam supra disputatione undecima agentes de omnipotentia Dei, ostendimus non dari in Deo actionem pure transeuntem, sed ipsum imperium Dei esse virtualiter practicum, et actionem esse ipsam puram actualitatem Dei, quæ seipsa est in actu secundo, et non per reductionem de potentia ad actum seu de actu primo ad secundum.

ARTICULUS III.

Quæ res proprie creentur?

I. Res quæ creari possunt duas condiciones habere debent.

Prima est, ex parte termini ad quem, quod totum esse, et quidquid ad rationem entis in eis pertinet, ex vi actionis, seu productionis accipiant. Secunda, ex parte termini a quo, quod ex nihilo producantur, ita quod nihil eorum præsupponatur. Et quia hæc duo conjungere solum pertinet ad primum, et universalissimum principium quod est causa, et fons totius esse, ideo tertium requisitum addi potest, quod scilicet illud esse quod per creationem habetur, ex Deo immediate promanet, quæ est conditio ex parte causæ efficientis requisita. Sed de hac conditione abundantius dicitur sequenti articulo, quia dubitari potest an aliqua creatura saltem de absoluta potentia creare possit.

Potest ergo difficultas esse circa aliquas creaturas, an proprie per

creationem fiant, aut fieri possint, partim quia immediate a Deo procedunt, partim quia non ita clare apparet, an possint accipere esse ex nihilo, partim quia non habent esse simpliciter, sed secundum quid, quod primo, et per se non fit, et consequenter neque creatur. In his ergo ex parte accidentium est difficultas de gratia, et donis supernaturalibus, quia a solo Deo infunduntur, et significantur creari in Scriptura, ut Psal. L: *Cor mundum creavit in me Deus*: ad Ephes. II: *Creavit in Christo Jesu in operibus bonis*. Ex parte vero substantiarum potest esse difficultas de substantiis incompletis, ut de materia quomodo creetur, et de formis, sicut de anima rationali, et de aliis, si per se sine materia producerentur. Potest etiam esse difficultas de ipsis substantiis compositis in quantum composita sunt, an possint creari, eo quod in ratione compositi supponuntur partes, et non videntur fieri ex nihilo, sed ex aliquo.

In hac parte sententia D. Thomæ in hac quæstione XLV, art. IV est, quod creari proprium est rerum subsistentium, sive sint composita, sive simplicia. Formæ autem, et accidentia proprie non creantur, quia non habent esse ut quod, sed ut quo, seu sunt partes, quæ potius dicuntur concreari, quam creari. Quæ sententia ut melius explicetur, sequentes elicio conclusiones.

II. Prima conclusio: Gratia, et alia dona supernaturalia, et quæcumque accidentia quæ fiunt ut inhærentia in subjecto etiam si immediate a Deo fiant, non creantur. Sumitur ex loco citato D. Thomæ. Specialiter autem, quod gratia non creetur, sed fiat actione eductiva docet S. Thomas qu. XXVII de veritate, art. III ad IX, ubi respondet rationi oppositæ, quæ ponebat ideo gratiam non causari a creatura, quia